

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Handleiding haalbaarheidsstudie SDE+

najaarsronde 2017

Inhoud

1	Inleiding—3
2	Omschrijving van de productie-installatie—5
3	Onderbouwing van de financiering—6
3.1	Financieringsplan—6
3.2	Onderbouwing eigen vermogen van de aanvrager—6
3.3	Verklaring van een financier—7
4	Exploitatieberekening—8
4.1	Specificatie van de investeringskosten en investeringssteun—8
4.2	Overzicht van kosten en baten—8
4.3	Berekening projectrendement over de subsidielooptijd—8
5	Energieopbrengstberekening—10
5.1	Biomassa—10
5.2	Geothermie—10
5.3	Water—11
5.4	Wind—11
5.5	Zon—13
5.6	Nuttig aangewende warmte—13
6	Afsluitende opmerkingen—14

1

Inleiding

Voor de indiening van een SDE+ subsidieaanvraag voor productie-installaties voor hernieuwbare energie is een haalbaarheidsstudie vereist. Deze haalbaarheidsstudie is opgebouwd uit een projectbeschrijving, een exploitatieberekening, een financieringsplan, biedt inzicht in het eigen vermogen van de aanvrager en bevat diverse bijlagen. Deze bijlagen zijn in een aantal gevallen verplicht. Indien u deze haalbaarheidsstudie niet meestuurt of verplichte onderdelen achterwege laat is uw aanvraag niet volledig. Alleen volledige aanvragen neemt RVO.nl in behandeling. Om u te helpen met een volledige haalbaarheidsstudie biedt RVO.nl een 'Model haalbaarheidsstudie SDE+' op de [website](#) aan. Deze is in Excel en dient volledig te worden ingevuld. Hierin is ook te zien welke documenten u nog meer moet uploaden bij uw aanvraag als onderdeel van de haalbaarheidsstudie. Lees bij de voorbereiding ook het document 'Voorbereiding van uw aanvraag. Welke bijlagen moet u meesturen?'. Deze vindt u op de [website](#) onder 'Bijlagen bij uw aanvraag'.

Op het aanvraagformulier is aangegeven vanaf welk vermogen van de productie-installatie u verplicht bent om de haalbaarheidsstudie als bijlage met het aanvraagformulier mee te sturen. Deze verplichting geldt voor alle categorieën productie-installaties met een vermogen groter dan of gelijk aan 500 kW (0,5 MW). **Let op:** Vanaf de SDE+ najaar 2017 is een haalbaarheidsstudie ook verplicht als u meerdere aanvragen indient in één aanvraagronde waarbij de projecten samen een vermogen hebben van 500 kW (0,5 MW) of meer. Voeg dan bij elke aanvraag een haalbaarheidsstudie toe. Dit geldt voor aanvragen in **alle** categorieën. Ook geldt dit als u in meerdere categorieën aanvragen indient. RVO.nl kan u, ook als een haalbaarheidsstudie niet verplicht is, tijdens de subsidieaanvraag-beoordeling vragen om de haalbaarheid van uw project nader toe te lichten. Ook in dat geval kunt u dat het beste doen volgens de richtlijnen in deze handleiding.

De haalbaarheidsstudie dient in ieder geval te bevatten een:

- omschrijving van de productie-installatie;
- plan voor de financiering van uw project, of ingeval u als aanvrager voor meerdere projecten subsidie aanvraagt in één openstellingsronde, een plan voor de financiering voor alle projecten waarvoor u een aanvraag indient in deze openstellingsronde;
- inzage in het eigen vermogen van de aanvrager;
- onderbouwing van het eigen vermogen dat wordt ingebracht in het project/de projecten;
- verklaring van een financier, indien u minder dan 20% van de investeringskosten aan eigen vermogen in het project/de projecten wilt investeren;

- exploitatieberekening;
- energie-opbrengstberekening.

Voor *hernieuwbaar gasprojecten* waarbij de netaansluiting een doorlaatwaarde heeft van groter dan 40 Nm³/uur moet u een verklaring met prijsindicatie van de netbeheerder voor het invoeden van hernieuwbaar gas bij de aanvraag voegen.

Bij *hernieuwbare warmteprojecten* moet u een onderbouwing van de warmteafzet bij de aanvraag voegen. Meer informatie vindt u in paragraaf 5.6.

Voor de categorieën *windenergie* worden ook eisen gesteld aan de windenergie-opbrengstberekening. Meer informatie vindt u in paragraaf 5.4.

Voor *geothermieprojecten* is naast een haalbaarheidsstudie ook een geologisch onderzoek vereist. In paragraaf 5.2 staat beschreven waaraan het geologisch onderzoek moet voldoen. Het geologisch onderzoek dient u bij de indiening van uw aanvraag toe te voegen.

Voor *Wind op zee*-projecten is een aparte tender uitgeschreven. Voor aanvragen in deze tender gelden andere regels dan beschreven in deze handleiding. Informatie over Wind op zee vindt u op de [website](#).

Volledige aanvraag

Als één of meerdere verplichte bestanddelen ontbreken in de haalbaarheidsstudie is uw aanvraag niet volledig. *Alleen volledige aanvragen worden in behandeling genomen.* Leest u daarom de hoofdstukken 2 t/m 5 van deze handleiding goed door. U vindt hier een nadere toelichting op de bovengenoemde componenten die de haalbaarheidsstudie moet bevatten. Bovendien is het altijd verstandig om bijzondere situaties toe te lichten. Toelichtingen kunt u bij uw haalbaarheidsstudie toevoegen.

2 Omschrijving van de productie-installatie

De haalbaarheidsstudie moet een omschrijving van de productie-installatie bevatten. Afhankelijk van de categorie productie-installatie waarvoor u een subsidieaanvraag indient, worden hieraan bepaalde eisen gesteld.

Biomassa

U geeft aan uit welke onderdelen de installatie bestaat, hoe de installatie past in de bedrijfsvoering en waar de installatie wordt gerealiseerd.

Geothermie

De beschrijving van de productie-installatie wordt opgenomen in het geologisch onderzoek (zie paragraaf 5.2).

Water

U geeft aan uit welke onderdelen de installatie bestaat, hoe de installatie past in de bedrijfsvoering en waar de installatie wordt gerealiseerd.

Wind

De beschrijving van de productie-installatie wordt opgenomen in het windrapport (zie paragraaf 5.4).

Zon

Zowel bij zon-pv als bij zonthermie beschrijft u de installatie op de volgende wijze: Bij een dakopstelling geeft u aan op welke daken de installatie wordt gerealiseerd en geeft u in een situatieschets aan waar en hoeveel panelen / collectoren er geplaatst gaan worden. Bij een veldopstelling geeft u aan op welke percelen de installatie geplaatst zal worden en hoe de panelen / collectoren georiënteerd zullen worden.

3 Onderbouwing van de financiering

3.1 Financieringsplan

De haalbaarheidsstudie omvat een duidelijk plan voor de financiering van de productie-installatie waarvoor u SDE+ aanvraagt. Uit dit plan dient naar voren te komen hoe hoog de totale investeringskosten voor de productie-installatie zijn en hoe groot het aandeel eigen vermogen is dat u inbrengt voor de investering in de productie-installatie. Daarnaast geeft u aan welk deel van de investeringskosten en ook hoe u van plan bent te financieren. Het financieringsplan moet aannemelijk maken dat het project gefinancierd kan worden als SDE+ subsidie wordt verleend. Let op: als u voor meerdere projecten subsidie aanvraagt en het totale vermogen is gelijk aan of groter dan 500 kW (0,5 MW), dan geeft u aan hoe u het totaal aan investeringskosten gaat financieren. Als u in voorgaande SDE-rondes ook projecten toegekend hebt gekregen en deze projecten zijn nog niet gerealiseerd, dan neemt u deze ook mee in het financieringsplan. Verder is een nadere onderbouwing van het eigen vermogen verplicht (zie paragraaf 3.2).

3.2 Onderbouwing eigen vermogen van de aanvrager

De aanvrager van de SDE+ subsidie biedt *altijd* inzicht in het eigen vermogen van de aanvrager en maakt duidelijk welke deel van het eigen vermogen beschikbaar is voor de investering in het project op het moment dat u de subsidieaanvraag indient. U geeft inzicht in het eigen vermogen met een jaarrekening of als u deze niet heeft omdat u een kleine onderneming heeft, een bedrijfsbalans met resultatenrekening. Indien u een startende onderneming heeft kunt u volstaan met een openingsbalans.

Gecontracteerd eigen vermogen

Als er door andere partijen eigen vermogen wordt ingebracht, voegt u hiervan een contract toe en geeft u ten minste aan om welk bedrag het gaat. Dit kan in te brengen vermogen zijn van aandeelhouders, een financier die een achtergestelde lening verstrekt of bijvoorbeeld een toegezegde subsidie. Let op: als het ingebrachte eigen vermogen niet is gecontracteerd, wordt dit niet gezien als onderbouwing van het eigen vermogen.

Participatieconstructies

Als u gebruik maakt van een participatieconstructie, dat wil zeggen dat het eigen vermogen door participanten (derden) ingebracht zal worden, voegt u dan stukken toe waaruit blijkt dat dit vermogen gecontracteerd is bij derden.

Andere subsidies

Een beschikking van een andere subsidie verleend voor dezelfde productie-installatie als waarvoor de aanvraag wordt ingediend, mag ook als eigen vermogen worden meegenomen. Ook wanneer het eigen vermogen voor de investering wordt

ingebracht door derden of de installatie wordt geleased geeft u ook altijd inzage in het eigenvermogen van de aanvrager.

3.3 *Verklaring van een financier*

Als u voor de investeringskosten van het project voornemens bent minder dan 20% eigen vermogen voor deze investeringskosten in te brengen, moet u altijd een intentieverklaring van een financier toevoegen. Deze voorwaarde geldt ook ingeval u als aanvrager meerdere aanvragen indient in dezelfde openstellingsronde, voor de totale investeringskosten van alle projecten tezamen waarvoor u SDE+ subsidie aanvraagt. Hieruit moet blijken dat deze financier bereid is om het project/de projecten te financieren bij het lagere aandeel eigen vermogen in geval van een positieve SDE+ beschikking. Indien er sprake is van lease, waarbij de aanvrager minder dan 20% eigen vermogen inbrengt in het project, dient hierbij een verklaring van de leasemaatschappij te worden toegevoegd. Deze wordt dan beschouwd als een verklaring van een financier.

In het geval dat u wel over 20% van de investeringskosten aan eigen vermogen beschikt, maar dit niet in het project kan of wil investeren moet u eveneens een intentieverklaring van een financier toevoegen.

4 Exploitatieberekening

Een verplicht onderdeel van de haalbaarheidsstudie is een exploitatieberekening. U kunt hiervoor het desbetreffende tabblad in het "Model haalbaarheidsstudie SDE+" gebruiken. Via de [website](#) kunt u dit model downloaden. Op het eerste tabblad staat een invulinstructie.

De exploitatieberekening bevat tenminste:

- een specificatie van de investeringskosten van de productie-installatie;
- een overzicht van alle kosten en baten;
- een berekening van het projectrendement over de subsidielooptijd.

Hieronder vindt u per onderwerp van de exploitatieberekening een nadere toelichting.

4.1 *Specificatie van de investeringskosten en investeringssteun*

U geeft een specificatie van de investeringskosten op het niveau van tenminste de hoofdcomponenten van de productie-installatie. Neem hierbij ook de kosten voor het aansluiten op het elektriciteits- / gas- / warmtenet mee. Deze kosten kunnen, bijvoorbeeld als de aansluiting moet worden verzwaard of als de gasleiding over grote afstand moet worden aangelegd, aanzienlijk zijn.

Als u investeringssteun heeft of verwacht te ontvangen, wilt u deze dan specificeren. Vermeld ook of u offertes hebt of opdrachten heeft verstrekt en stuur kopieën hiervan mee met de aanvraag.

4.2 *Overzicht van kosten en baten*

U geeft een overzicht van alle kosten en baten van de productie-installatie.

Vraagt u een subsidie aan in de categorie biomassa, dan is ook een specificatie nodig van de gemiddelde verwachte prijzen van de beoogde soorten in te zetten biomassa over de subsidielooptijd. Daarbij vragen wij u aan te geven hoe u deze biomassaprijzen hebt bepaald. Ook geeft u aan of er al contracten voor de inkoop van biomassa zijn afgesloten. Als er nog geen contracten zijn afgesloten, geeft u aan of er al onderhandelingen over de inkoop van biomassa zijn opgestart. Als dat het geval is, dan vermeldt u met welke partijen.

4.3 *Berekening projectrendement over de subsidielooptijd*

U dient een berekening te geven van het projectrendement over de subsidielooptijd. Onderaan het 'Model exploitatieberekening SDE+' worden het projectrendement, het rendement op eigen vermogen en de 'debt service coverage ratio' voor u berekend.

Risicoanalyse bij biomassaprojecten

Bij biomassaprojecten is de kans aanwezig dat het projectrendement onder druk komt te staan bij stijgende biomassaprijzen. Onderzoek dit met het model. Maak bijvoorbeeld voor u zelf een analyse waarbij de biomassakosten 10% hoger uitvallen. Neem de conclusie van deze analyse op in de haalbaarheidsstudie.

Toelichting bij projecten met een laag rendement

Een laag projectrendement geeft aan dat er grotere financiële risico's aan uw project kleven, waardoor onder andere ook de financiering moeilijker wordt. Dit is een beoordelingscriterium voor uw project (de minister beslist afwijzend als deze het onaannemelijk acht dat het plan financieel en economisch haalbaar is). Geef in dat geval een nadere motivatie waarom u de productie-installatie toch wilt realiseren.

5 Energieopbrengstberekening

De haalbaarheidsstudie moet een energieopbrengstberekening bevatten. Afhankelijk van de categorie productie-installatie waarvoor u een subsidieaanvraag indient, worden hieraan bepaalde eisen gesteld .

5.1 *Biomassa*

U onderbouwt de aangevraagde energieproductie. Dit doet u onder andere door het opstellen van een massa-energiebalans. Deze bevat de hoeveelheden van de beoogde biomassa en de calorische waarden hiervan. Ook geeft u een specificatie van het energetisch rendement van de productie-installatie. Dit kunt u doen door bijvoorbeeld de specificatie-sheets van de installatie mee te sturen.

Bij complexere installaties stuurt u een processchema van de installatie mee.

Welke warmte in aanmerking komt voor subsidie leest u in paragraaf 5.6.

In geval van productie van hernieuwbaar gas uit biomassa waarbij de netaansluiting een doorlaatwaarde heeft van groter dan 40 Nm³/uur moet een verklaring met prijsindicatie van de netbeheerder voor het invoeden van hernieuwbaar gas worden toegevoegd aan de haalbaarheidsstudie.

5.2 *Geothermie*

Als u subsidie aanvraagt in de categorie geothermie moet u ter onderbouwing van de energieopbrengst een geologisch onderzoek overleggen. Aan dit onderzoek worden nadere eisen gesteld. Het geologisch rapport dient te voldoen aan de eisen van het 'Model Geologisch Onderzoek SDE+', of het 'Model Geologisch Onderzoek van de Regeling nationale EZ-subsidies Risico's dekken voor Aardwarmte (RNES)'.

U vindt het 'Model Geologisch Onderzoek SDE+' en het TNO rapport 'Specificaties geologisch onderzoek voor geothermieprojecten – Rapportagevereisten SDE+' op de [website](#).

TNO faciliteert het samenstellen van het geologisch onderzoek door via www.nlog.nl/geothermie het softwarepakket en de handleiding 'DoubletCalc' beschikbaar te stellen. Voor de energieopbrengstberekening moet u uitgaan van de P50-waarde in het geologisch rapport.

Welke warmte in aanmerking komt voor subsidie leest u in paragraaf 5.6.

5.3 *Water*

Als u subsidie aanvraagt in de categorie waterkracht moet u ter onderbouwing van de jaarlijks te verwachten energieproductie een waterenergie-opbrengstberekening meesturen.

5.4 *Wind*

Als u subsidie aanvraagt in de categorie windenergie moet u ter onderbouwing van de jaarlijks te verwachten energieproductie (netto P50-waarde) een windenergie-opbrengstberekening meesturen. Aan dit onderzoek worden nadere eisen gesteld. Het windenergie-opbrengstrapport moet zijn opgesteld door een organisatie, met expertise op het gebied van windenergie-opbrengstberekeningen, waarbij gebruik gemaakt is van gerenommeerde rekenmodellen, omgevingsmodellen, windmodellen en windkaarten. Voor de gemiddelde windsnelheid geldt als maximum de windsnelheid voor de betreffende locatie uit de '[Windviewer SDE+](#)'.

Het rapport moet tenminste de volgende onderdelen bevatten:

- de locatiegegevens van het windpark;
- de technische specificaties van de beoogde windturbines;
- de lokale windgegevens voor het windpark;
- bruto energie-opbrengstberekening;
- een berekening van de P50-waarde voor de netto elektriciteitsproductie.

Hieronder vindt u per onderwerp van het windenergie-opbrengstrapport een nadere toelichting.

De locatiegegevens van het windpark

Hieronder vermeldt u de coördinaten van de windturbines, de ruwheid van de omgeving en de obstakels in de directe omgeving die van invloed zijn op de windenergieproductie.

De technische specificaties van de beoogde windturbines

Hierbij verstrekt u de volgende gegevens van de beoogde windturbines: merk, type, ashoogte, rotordiameter en vermogenscurve.

De lokale windgegevens

Hierbij geeft u de berekende windsnelheidsverdeling op ashoogte van de windturbines op de locatie (Weibull grafiek) en de luchtdichtheid.

Voor de gemiddelde windsnelheid geldt als maximum de windsnelheid voor de betreffende locatie uit de '[Windviewer SDE+](#)'. De "windviewer geeft voor iedere locatie in Nederland op elke hoogte, vanaf 20 tot en met 160 meter, de gemiddelde windsnelheid weer.

U neemt de kaart met de gemiddelde windsnelheid uit de "Windviewer" op in het windrapport of u voegt de kaart in pdf-formaat bij uw subsidieaanvraag als bijlage. Als de som van het geïnstalleerd vermogen van uw aanvragen minder is dan 0,5 MW is geen haalbaarheidsstudie en daarmee geen windenergie-opbrengstberekening nodig. Voor deze kleine windturbines kunt u contact opnemen met uw leverancier

om de energieopbrengstberekening op te stellen. Het resultaat hiervan neemt u op in uw aanvraag.

Bruto productieberekening

Hierbij maakt u een productieberekening op basis van het windaanbod en de windturbineconfiguraties waarbij de verliezen door zog-effecten en obstakels zijn meegenomen.

De berekening van de netto P50-waarde voor elektriciteitsproductie

Wij vragen u om een overzichtstabel op te stellen voor verliezen zoals beschikbaarheidsverliezen, transformatorverliezen, eigen consumptie en gedwongen stops (bijv. door te hoge windsnelheden, ijsdetectie, slagschaduw, gepland onderhoud etc.) .

Het totaal aan verwachte verliezen moet u vervolgens in mindering brengen op de bruto productieberekening. Indien u beschikt over langjarige gegevens van werkelijk gerealiseerde producties van referentiewindturbines in de nabije omgeving van het windpark kunt u deze gebruiken om uw productieberekening te verfijnen.

Als u een bestaand windpark aanpast door uitbreiding of vervanging van windturbines door identieke of vergelijkbare typen windturbines (nagenoeg dezelfde technische specificaties) kunt u hierop uw windrapport baseren. Wel geldt ook in dit geval dat de gemiddelde windsnelheid per windturbine in het windrapport niet hoger mag zijn dan de windsnelheid die de Windviewer SDE+ aangeeft op de betreffende locatie en ashoogte.

Vervanging van de windturbine

Vraagt u subsidie aan voor een project waarbij een bestaande windturbine wordt vervangen door een nieuwe windturbine, dan geeft u duidelijk aan wat de verschillen zijn tussen de huidige situatie en de toekomstige situatie. Voor vervanging wordt uitsluitend subsidie verstrekt indien de te vervangen turbine:

- minimaal 15 jaar in gebruik is geweest op de desbetreffende locatie en op het moment van aanvragen tenminste 13 jaar daarvoor in gebruik is genomen of;
- wordt opgeschaald met tenminste 1 MW vermogen per windturbine.

In alle andere gevallen waarbij sprake is van vervanging zal geen subsidie worden verstrekt.

In het geval u voor opschaling van tenminste 1 MW per windturbine kiest, dient u er rekening mee te houden dat zowel het nominaal vermogen (maximale vermogen dat onder nominale condities benut kan worden en dat door de leverancier gegarandeerd wordt bij continu gebruik) als gerealiseerde vermogen van de nieuwe windturbine tenminste 1 MW hoger is dan het nominale vermogen van te vervangen windturbine.

Het gerealiseerde vermogen kan lager zijn dan het nominale vermogen, bijvoorbeeld in het geval dat het vermogen van de nieuwe windturbine wordt terug geregeld vanwege een vermogensbeperking in de verleende omgevingsvergunning of netaansluiting.

5.5 *Zon*

Zon-PV

Voor de categorie zon-PV hoeft u geen energie-opbrengstberekening toe te voegen. De energieopbrengst (kWh/jaar) wordt berekend door het piekvermogen van de installatie (in kWp, minimaal 15 kWp) te vermenigvuldigen met 950 vollasturen/jaar. Het piekvermogen, waarvoor u subsidie aanvraagt, vult u in op het aanvraagformulier.

Zonthermie

Voor de categorie zonthermie hoeft u geen energie-opbrengstberekening toe te voegen. De energieopbrengst (kWh/jaar) wordt berekend door het totaal thermisch vermogen van de installatie (in kW) te vermenigvuldigen met 700 vollasturen/jaar.

Welke warmte in aanmerking komt voor subsidie leest u in paragraaf 5.6.

5.6 *Nuttig aangewende warmte*

Alleen warmte die nuttig wordt gebruikt (zoals gedefinieerd in artikel 1 van de regeling garanties van oorsprong voor energie uit hernieuwbare energiebronnen en HR-WKK-elektriciteit) kan worden gesubsidieerd. Daarom vermeldt u hoe de warmte gebruikt gaat worden.

Als u de opgewekte warmte gebruikt in uw eigen bedrijf, vermeldt dan voor welke gebouwverwarming of welk productieproces u de warmte gaat aanwenden.

Als u warmte gaat leveren aan derden, dient u een onderbouwing te geven van de warmteafzet. Als u een intentieverklaring of contract voor de warmteafname hebt, kunt u een kopie hiervan toevoegen aan de haalbaarheidsstudie. Als u hier niet over beschikt, maak dan op een andere manier aannemelijk dat u de warmte af kunt zetten, door bijvoorbeeld concrete samenwerkingsplannen met warmte-afnemers toe te voegen aan de haalbaarheidsstudie.

6 Afsluitende opmerkingen

Vergeet u niet de verplichte stukken aan de haalbaarheidsstudie toe te voegen. Datum van ontvangst is die dag dat een aanvraag aan alle wettelijke voorschriften voldoet, dus inclusief de verplichte stukken. Datum van ontvangst is weer van belang voor de rangschikking van het beschikbare budget.

Via de [website](#) vindt u informatie aan welke andere voorwaarden uw aanvraag moet voldoen en welke bijlagen (zoals vergunningen en locatierechten) meegestuurd moeten worden.

Disclaimer: Deze handleiding is met de grootste zorgvuldigheid samengesteld ter ondersteuning van het volledig indienen van uw SDE+ aanvraag. Echter voor de beoordeling of een aanvraag aan alle wettelijke eisen voldoet zal RVO.nl altijd uitgaan van de officiële wet- en regelgeving.

Vragen?

Neem contact op met het KlantContactcentrum van RVO.nl:

T 088 042 42 42 (bereikbaar op werkdagen van 8.30 uur tot 17.00 uur)

E sde@rvo.nl